

МАЪРИФАТПАРВАР ИНСОН ЭДИ...

КУТУБХОНАШУНОС ВАЛИЖОН МАҚСУДОВ (1895 – 1981)
ХОТИРАСИГА БАҒИШЛАНАДИ

Шоҳида Шокирова,
Бобур номидаги
Андижон вилоят
Ахборот-кутубхона
маркази етакчи
кутубхоначиси

«С айёрамыз бўйлаб инсон онги ва қалби учун жиддий кураш бораётган айна паллада зиёлилар, ижод аҳли, айниқса, маърифатчи-кутубхоначилар ҳар қачонгидан масъулиятлироқ бўлмоғи бугуннинг талабларидандир.

«Жаҳолатга қарши маърифат» ғояси руҳида ахборот-кутубхона муассасаларида иш фаолиятини ташкил этиш бугунги кундаги энг муҳим вазифалардан биридир. Бу ўринда устозлар умри, тиним билмай қилган меҳнатларининг самараси, биз – келгуси авлод кутубхоначиларига қолдирган мерос ва ибратларини ўрганиш, энг яхши жиҳатларини ўзимизга сингдириш ҳам бу борада амалга оширилиши лозим бўлган ишларимизнинг муҳим бир жиҳатидир.

Айтишларича, бир дарахт бор экан. Ҳар тонг оппоқ бўлиб гуллар, кечга бориб эса шоҳида биттаям гул қолмас экан. Чунки унинг гулларини минглаб асаларилар олиб кетишар экан. Устозлар ҳам худди шу дарахт каби гуллайди. Шу азим дарахтдай шогирдларига илми илинади, ўргатади, бошини силайди, керак бўлса, ота-онаси каби меҳр бериб ардоқлайди. Андижоннинг энг биринчи кутубхоначилик касбини ардоқлаган инсонлардан бири Мақсудов Вали Мақсудович бўладилар. Ҳозирги кунда бу устозимизни таниган, у билан биргаликда ишлаган кутубхоначилар бармоқ билан санарли. Лекин бу устозларимизнинг Валижон ака ҳақидаги ҳурмат билан ёдга олган хотиралари ҳам беихтиёр катта қизиқиш уйғотади.

Мақсудов Вали Мақсудович 1895 йил 1 март куни Андижон шаҳрида деҳқон оиласида туғилган. Ўрта маълумотни 1902 – 1916 йилларда ўша даврдаги эски мактабларда олган. Шароит оғирлиги сабабли у оиласига ёрдам бериш мақсадида 1912 йили Андижон почтасига газета сотувчиси бўлиб ишга ки-ради. Бу даврда Балқонда бораётган уруш

ҳақидаги маълумотлар Андижондаги илғор фикрловчи инсонларнинг кўпчилигини қизиқтирар эди. «Газеталарни ўқиганим сари менда матбаачилик ишига катта қизиқиш уйғонди. Мен сўзга меҳр қўйдим» – деб ёзади Вали Мақсудов ўз таржима ҳолида.

Шўро давлати ўрнатилгандан сўнг у бойларнинг уйидаги китобларни йиғиш ва улар асосида шаҳар кутубхонасини ташкил этиш ишларида иштирок этди. 1917 – 1927 йилларда Андижон шаҳар халқ таълими қошидаги ушбу кутубхонанинг мудирини бўлиб ишлади. Кутубхоначилик иш фаолиятини 1917 йил декабрда бошлаганлиги ҳақида маълумотни Вали Мақсудовнинг ўз қўли билан ёзилган ҳужжатлар орқали биламиз. Шунингдек, у жамоатчилик асосида 1920 – 1923 йиллар мобайнида Вали Мақсудов «Матбаачи», «Қизил клуб», «Қизил қуёш», «Ёшлар саҳифаси», «Қизил йўл» рўзномаларига муҳаррирлик қилган.

Вали Мақсудов бу нашрларнинг сақланиб қолган нусхаларини кейинчалик 1959 – 1963 йилларда Самарқанддаги Ўзбекистон маданияти ва санъати тарихи республика музейи, Андижон ўлкашунослик музейи ва Тошкент тарих музейига тақдим этади.

1921 – 1927 йилларда Вали Мақсудов Маданият ва маориф ходимлари қасаба уюшмаси бошқаруви раиси сифатида ҳам фаолият олиб борган. Бинобарин, бир одам шунча ишга қандай улгурди экан-а, деган ўй билан бу инсонга, устозимизга бўлган ҳурматимиз янада ошади.

Вали Мақсудов хизматлари ҳукумат томонидан юксак баҳолаб, у 1927 йил 7 ноябрда «Маориф ишлари қаҳрамони» унвонига сазовор бўлган ва 1967 йили ҳукуматнинг «Фахрий ёрлиғи» билан мукофотланган. 1970 йилларда миллий-маърифий ишларга ҳам дадиллик билан қўл урилди. Амалга оширилган кенг маънавий-маърифий ишлардан бири – аҳолидан Шарқ қўлёзма ва тошбосма асарлари

Мақсудов Вали Мақсудович 1895 йил 1 март куни Андижон шаҳрида деҳқон оиласида туғилган. Ўрта маълумотни 1902 – 1916 йилларда ўша даврдаги эски мактабларда олган

сотиб олиш учун маблағ ажратилди. Бу ҳақда матбуотда эълон қилиниб, бир гуруҳ зиёлилар: шоир Улфат, Омонулло Валихонов, Мирпошша Ҳабибов, Ҳошимжон Раззоқов, Сайфиддин Жалилов ва китобдор Вали Мақсудовлардан иборат махсус комиссия тузилди. Аҳолидан китоб сотиб олиш комиссияси вилоят кутубхонасида иш бошлади. Тез фурсатда аҳолидан анчагина китоб сотиб олинди.

Шу тарзда сотиб олинган китоблар ҳисоби вилоятимиз кутубхонасида ҳисобга олинди, уларга тартиб берилди ва махсус «Қўлёмалар фонди» ташкил қилинди. Ушбу фондга мудир қилиб собиқ кутубхоначи, шарқ тиллари билағони Вали Мақсудов тайинланди. У 1968 – 1981 йилларда 610 та китоб фондига эга бўлган «Қўлёмалар ва нодир» китоблар секторига етакчилик қилди. Бу ерда ўзбек мумтоз адабиёти ва тарихига оид, «Чор китоб», «Қофиё», «Тафсири Таборак» каби китоблар тўпланди. Абу Наср Фаробий, Замахшарий каби Шарқнинг машҳур олимлари асарлари билан бойитилди. Ўзбек-араб ёзувларининг чуқур билимдони бўлган Мақсудов Вали Мақсудович араб ёзувидаги нодир китобларни қайта ишлаш бўйича доимий иш олиб борган, мавжуд барча китобларни эринмай тартиб-рақамлаб чиққан. Китобхонлар учун кенг тарзда адабий кўргазмаларни ташкил қилиш билан бирга, Ўзбекистоннинг ўтмиши ва бугунги куни ҳақида ғоят қизиқарли суҳбатлар, ўтказ.

Вали Мақсудов томонидан 1968 – 1981 йилларда ташкил қилинган «Нодир қадимий китоблар» билан таништирувчи кўргазмаси – вилоят олий ўқув юр்தларининг илмий ходимлари ва ёшларни шу секторга қилган экскурсияси давомида кенг қамровли таассуротлар олишига имкон берди.

Унинг шахсий кутубхонасида машҳур Исмоил Гаспринский таҳрири остида Қримда чиққан «Таржимон» (араб алифбосида) номли ҳамда «Садойи Фарғона» газеталарининг эски таҳламлари ҳам сақланарди. Вилоятимиз кутубхонасига шарқ қўлёмалари фонди мудир лавозимига ишга олинган, Вали Мақсудов ўз кутубхонасидан мана шу газета тах-

ламларини ҳам келтириб қўйгани ҳақида андихонлик йирик тарихчи олим Сайфиддин Жалилов айтиб айтган.

Умрдаги барча рўшноликларнинг замирида сабр ётади, дейди доно ҳалқимиз. Андихон шахрининг Эркин маҳалласида истиқомат қилган Мақсудов Валижон аканинг ҳаётида ҳам оғир кунлар кўп бўлди. Чет элда таҳсил олганлиги сабабли қатағон йилларининг суронли синовларини бошидан ўтказди. 1922 йили эса оиласида катта йўқотишлар бўлди – онаси, синглиси ва 4 нафар кичик фарзандлари вафот этди. Ҳаётнинг бу зарбаси учун жуда оғир кечди. Лекин яқинларининг мадади бу кунлардан ўтишида таянч бўлди. Яна ҳам ишга берилди.

Бобур номидаги вилоят Ахборот-кутубхона марказида «Кутубхона – миллий тараққиёт кўзгуси» номли алоҳида музей ташкил этилган. Бу музейда Вали Мақсудовнинг ҳаёти ва фаолиятига оид маълумотларга эга бўламиз. Кутубхонадаги ҳар бир ходимимиз бу том маънодаги зиёли инсоннинг хотирасини қадрлаб, доимо ҳурмат билан ёдга олади.

Шоҳида Шокирова, ведуций библиотекаръ Информационно-библиотечного центра имени Бабура Андиханской области

В статье представлена информация о старейшем библиотечном работнике информационно-библиотечного центра Вали Мақсудов, в который был одним из организаторов Центральной мусульманской библиотеки, ответственным редактором около 10 видов печатных изданий на узбекском языке. Заведуя сектором редких книг в Андиханской областной библиотеке и хорошо зная староузбекскую письменность на основе арабской азбуки, он составлял аннотации к рукописям, написанным арабским шрифтом. ■

Ўзбек-араб ёзувларининг чуқур билимдони бўлган Мақсудов Вали Мақсудович араб ёзувидаги нодир китобларни қайта ишлаш бўйича доимий иш олиб борган, мавжуд барча китобларни эринмай тартиб-рақамлаб чиққан